

‘We gaan nu al beter met droogte om dan in 2018’

Droogte

is een verdelingsvraagstuk

Waterland Nederland lijdt aan droogte. Wat te doen? Het is een kwestie van meer water vasthouden en beter verdelen, zegt hoogleraar Waterbeheer Petra Hellegers.

tekst Roelof Kleis foto Guy Ackermans

Nog voor de zomer goed en wel is begonnen, is het gras geel en de bodem hard en droog. Met lapmiddelen als sproei-verboden proberen bestuurders voor de korte termijn de schaarste te managen. Maar het beheer moet structureel anders, vindt hoogleraar Water Resource Management Petra Hellegers.

Wat doen we fout?

'Het watersysteem is teveel afgestemd op wateroverlast en te weinig op watertekort. Het huidige waterbeheer gaat uit van een gemiddeld jaar. Maar dat gemiddelde voldoet niet meer. Er valt extreem weinig neerslag. Dit is het derde droge jaar op rij. De extremen worden structureel en daar hebben we nog onvoldoende op ingespeeld.'

Zijn we het watersysteem aan het uitputten?

'Nee. Nederland is geen waterschaars land. Door gebrek aan neerslag ontstaan tijdelijk tekorten. Maar we hebben geen structurele daling van de grondwaterstand gehad de afgelopen twintig jaar. Het is hier geen Midden-Oosten.'

Waar zitten de zwakke plekken in het beheer?

'Water wordt te snel afgevoerd. We moeten water meer bufferen en vasthouden in de haarvaten van het systeem. Dat kun je met beheer bijsturen. Dat doen we ook al. We gaan nu al beter met droogte om dan in 2018. Stuwen in de grote rivieren worden gesloten. In de sloten worden hogere waterpeilen ingesteld door extra stuwen te plaatsen en duikers af te sluiten. Er wordt geïnvesteerd in peilgestuurde drainage.'

Dus de droogte is zo opgelost?

'Ik zeg niet dat het makkelijk is. Zeker in gebieden waar geen wateraanvoer mogelijk is, is de schade voor landbouw en natuur aanzienlijk en zijn de belangen groot. Beter beheer vereist dat alle belanghebbenden onderling goede afwegingen maken en dat is best complex. Waterverdeling is een zogeheten *wicked problem*. Maar je kunt wel stappen maken.'

Natuurbeschermers zeggen dat de boeren door overvloedige irrigatie de watervoorraad uitputten. Met de producten uit de landbouw exporteren we ook ons kostbare water. Hebben ze een punt?

'Boeren zijn in Nederland niet de grootste ont-trekkers van water, dat zijn de industrie en de drinkwaterbedrijven. Boeren onttrekken wel op het moment dat de natuur het water het meest nodig heeft. Ze onttrekken met name water voor beregening van mais en grasland. We exporteren inderdaad hoogwaardige gewassen en daarmee water, maar netto is Nederland een importeur van water.'

Water is in Nederland spotgoedkoop. Helpt prijsstelling om tot een andere verdeling te komen?

'Beprijzing kan helpen om verspilling tegen te gaan, maar is minder geschikt om de vraag te sturen. De waterrekening is maar een klein deel van het huishoudbudget. Bijna niemand weet wat een kuub water kost. Het is belangrijker dat we ons realiseren wat de waarde van ons water is.'

Is een watervoetafdruk op producten een goed instrument om bewustwording te kweken over die waarde van water?

'Zo'n voetafdruk geeft de hoeveelheid water weer die wordt gebruikt om een product te

maken, maar zegt niet zoveel over de duurzaamheid van dat gebruik. Er wordt wel geprobeerd om dat onderscheid te maken, maar dat is lastig. Bovendien vind ik niet dat je die verantwoordelijkheid bij de consument moet leggen.'

Je had het daarmee over de waarde van water. Wat bedoel je daarmee?

'Als econoom beschouw ik schaarste als een verdelingsvraagstuk. Voor een goede verdeling is het belangrijk te weten welke functies water wanneer heeft en voor wie, en welke maatschappelijke belangen water vervult. De waardes die hieraan toegekend worden zijn politiek van aard en moeten expliciet worden gemaakt, zodat er transparant weloverwogen keuzes kunnen worden gemaakt.'

Water valt uit de lucht. Het is toch gratis?

'Ja, dat maakt het ook zo lastig. De waarde van water fluctueert bovendien; in de zomer heeft het een andere waarde dan in de winter. Waarde toekennen is daardoor geen simpele berekening. Het is een proces, waarin we met zijn allen ergens voor kiezen. Welke functies geven we prioriteit? Welke gewassen beregenen we? Welke gewassen verbouwen we en waar?'

Dat raakt aan ruimtelijke ordening

'Het is ook een vraagstuk van ruimtelijke ordening. Nederland is een klein land. Op die postzegel vinden heel veel functies plaats. Kun je al die versnipperde functies bedienen als het water schaars wordt? Moet je drinkwaterwinning wel combineren met beregening in hetzelfde gebied? Dat is geen gelukkig huwelijk als er structureel minder neerslag is. We zullen keuzes moeten maken. Er moet een herijking van het waterbeheer plaatsvinden, nu de extremen normaal beginnen te worden. Anders blijf je hangen in ad hoc beleid en beregeningsverboden.'

◀ Petra Hellegers op het alweer kurkdrome gras van de campus.